

מסכת ברכות

פרק ב

כוונה בקריאת שנוע

(א) הִיָּה קוֹרֵא בְּתוֹרָה בַּמָּקוֹם שֶׁכְּתוּבִים פְּרָשִׁיּוֹת קְרִיאַת שְׁמַע, וְהִגִּיעַ זְמַן הַמְּקַרָּא, אִם כִּנּוּן לְבָבוֹ לְקִיּוּם אֶת מִצְוֹת ק"ש - יִצָּא יְדֵי חוּבָה. וְאִם לֹא - לֹא יִצָּא יְדֵי חוּבָה.¹

סוגי ההבסקה בק"ש

לדעת תנא קמא: בַּפְּרָקִים - שׁוֹאֵל שְׁלוֹם מִפְּנֵי הַכְּבוֹד לְאֲבִיו אוֹ רַבּוֹ וּמַשִּׁיב מִפְּנֵי הַכְּבוֹד,² וּבְאֲמֻצָּע שׁוֹאֵל מִפְּנֵי הַיְרָאָה לְמַלְךְ וּמַשִּׁיב מִפְּנֵי הִירָאָה,³ דְּבָרַי רַבִּי מֵאִיר. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: בְּאֲמֻצָּע - שׁוֹאֵל מִפְּנֵי הַיְרָאָה, וּמַשִּׁיב מִפְּנֵי הַכְּבוֹד,⁴ בַּפְּרָקִים - שׁוֹאֵל מִפְּנֵי הַכְּבוֹד, וּמַשִּׁיב שְׁלוֹם לְכָל אָדָם.⁵

הגדרת ביז הפרקים

(ב) אֵלּוּ הֵן בֵּין הַפְּרָקִים: 1. בֵּין בְּרַכָּה רִאשׁוֹנָה שֶׁל ק"ש לְשִׁנְיָה. 2. בֵּין בְּרַכָּה שְׁנִיָּה לְפִרְשַׁת 'שְׁמַע'. 3. וּבֵין פִּרְשַׁת 'שְׁמַע' לְפִרְשַׁת 'וְהִיָּה אִם שְׁמַע'. 4. בֵּין פִּרְשַׁת 'וְהִיָּה אִם שְׁמַע' לְפִרְשַׁת 'וַיֹּאמְרוּ'. 5. בֵּין פִּרְשַׁת 'וַיֹּאמְרוּ' לְאֲמַת וַיִּצִיב.

רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: בֵּין פִּרְשַׁת 'וַיֹּאמְרוּ' לְאֲמַת וַיִּצִיב - לֹא נִפְסְקוּ, וְכִיּוֹן שֶׁהִתְחִיל אֶת בְּרַכַּת אֲמַת וַיִּצִיב אִין זֶה בֵּין הַפְּרָקִים.

סדר הפרשיות

אָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן קֶרְחָה: לְמָה קִדְּמָה אֲמִירַת פִּרְשַׁת 'שְׁמַע' לְאֲמִירַת פִּרְשַׁת 'וְהִיָּה אִם שְׁמַע'? אֵלֶּא כְּדִי שִׁיקְבַּל עָלָיו עַל מַלְכוּת שְׁמִים תַּחֲלָה בְּפִרְשַׁת שְׁמַע בְּאֲמִירַת 'שְׁמַע יִשְׂרָאֵל ה' אֱלֹהֵינוּ ה' אֶחָד', וְאַחַר כֵּן יִקְבַּל עָלָיו עַל מִצְוֹת בְּפִרְשַׁת וְהִיָּה אִם שְׁמַע בְּאֲמִירַת 'וְהִיָּה אִם שְׁמַע תִּשְׁמַעוּ אֶת מִצְוֹתַי...'. לְמָה קִדְּמָה אֲמִירַת פִּרְשַׁת 'וְהִיָּה אִם שְׁמַע' לְאֲמִירַת פִּרְשַׁת 'וַיֹּאמְרוּ'? שֶׁפִּרְשַׁת 'וְהִיָּה אִם שְׁמַע' נוֹהֵג בַּיּוֹם וּבַלַּיְלָה, וְדִינֵי צִיצִית שֶׁבְּפִרְשַׁת 'וַיֹּאמְרוּ' אֵינּוּ נוֹהֵג אֵלֶּא בַּיּוֹם.

אופן קריאת שנוע

(ג) הַקּוֹרֵא אֶת שְׁמַע בְּלִשָּׁנָה וְלֹא הִשְׁמִיעַ לְאָזְנוֹ - לְדַעַת תַּנָּא קַמָּא: יִצָּא שְׁנֵאמַר 'עַל לְבַבְךָ' וּמִכָּאן שֶׁהֵעִיקַר שִׁיכּוּן בְּלִב. רַבִּי יוֹסִי אוֹמֵר: לֹא יִצָּא שְׁנֵאמַר 'שְׁמַע' וּמִכָּאן שֶׁצָּרִיךְ שִׁישְׁמַע בְּאֲזְנוֹ אֶת מַה שֶּׁפִּיּוֹ מְדַבֵּר. קֶרָא וְלֹא דְקָדַק בְּאוֹתוֹתֵיהֶּן הוֹצִיא כָּל אוֹת כְּרָאוּי⁶ - רַבִּי יוֹסִי אוֹמֵר: יִצָּא. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: לֹא יִצָּא שְׁנֵאמַר 'לְמַדְתֶּם' דְּרִשׁוּ חַז"ל שִׁיְהִי הַלִּמּוּד תָּם.

¹ פירשנו את המשנה לפי הדיעה שמצוות צריכות כוונה שכך נפסקה ההלכה.

² ובודאי שמתור לו לשאול ולהשיב מפני היראה.

³ אבל מפני הכבוד אין לשאול או להשיב.

⁴ אך מפני הכבוד אסור לשאול, ובודאי שמתור לו להשיב מפני היראה.

⁵ ובודאי שמתור לשאול מפני היראה וכן להשיב מפני כבוד ויראה.

⁶ כגון 'על לבבך', 'עש בשבדך', 'יאבדתם מהרה'.

מסכת ברכות

הקורא למפרע והקדים פסוק שני לפסוק ראשון⁷ - **לא יצא** שנאמר 'והיו הדברים' ודרשו חז"ל שהיו בהוויתם.
קרא וטעה והחסיר מילה או פסוק⁸ - **יחזר למקום שטעה**.

קריאת שמע בזמן מלאכת רשות

(ד) **האמנין** (הפועלים) **קורין** את שמע כשהם עומדים **בראש האילן או בראש הנדבך**⁹ (שורת האבנים), **מה שאין רשאים לעשות בן בתפלה**, שלצורך תפילה צריכים לרדת.

בטור חתן ממצות קריאת שמע

(ה) **חתן פטור מקריאת שמע בלילה הראשון עד מוצאי שבת**¹⁰, **אם לא עשה מעשה**, מכיון שהוא טרוד בטרה של מצוה, שמקיים בנישואיו מצות פריה ורביה.

הנהגות שונות של רבן גמליאל

מעשה ברבן גמליאל שקרא בלילה הראשון שנשא למרות שהיה פטור מלקרוא.
אמרו לו תלמידיו: לא למדתנו, רבנו, שחתן פטור מקריאת שמע בלילה הראשון?
אמר להם: איני שומע לכם לבטל ממני מלכות שמים אפלו שעה אחת.

(ו) רבן גמליאל **רחץ במים חמים בלילה הראשון שמתה אשתו**. **אמרו לו תלמידיו: לא למדתנו, רבנו, שאבל אסור לרחץ במים חמים?** **אמר להם: איני כשאר כל אדם, אסטניס אני**, ואין אסור בימי האבל אלא על רחיצה של תענוג.

(ז) **ויכשמת טבי עבדו** של רבן גמליאל, **קבל עליו תנחומין**. **אמרו לו תלמידיו: לא למדתנו, רבנו, שאין מקבלין תנחומין על העבדים?** **אמר להם: אין טבי עבדי כשאר כל העבדים, פשר היה**¹¹.

פטור חתן ממצות קריאת שמע

(ח) **חתן אם רצה לקרות קריאת שמע לילה הראשון למרות שהוא פטור - קורא**. **רבן שמעון בן גמליאל אומר: לא כל הרוצה לטל את השם** שהוא מדקדק במצוות **טל**¹².

⁷ אם הקדים פרשת ויאמר לפרשת והיה אם שמוע, או שהקדים פרשת ויהיה אם שמוע לפרשת ישמע אין זה נחשב קורא למפרע ויצא.

⁸ אם טעה ואינו יודע אם היה קורא את הפרשה ראשונה או השניה - חוזר לפרשה ראשונה.

⁹ וצריכים להפסיק ממלאכתם בשעה שהם קוראים.

¹⁰ בזמן הגמ' היו רגילים להתחתן ביום רביעי בלילה, ופטרו את החתן מק"ש במשך ארבעה ימים כיון שהוא טרוד במצוה.

¹¹ הסיבה שאין מקבלים תנחומים על עבדים היא כדי שלא יטעו בו ויחשבו שהיה ישראל, ור"ג התיר לעצמו כיון שכולם יודעים שקיבל עליו תנחומים מפני כשרותו ולא מפני שהיה ישראל.

¹² בזמנינו הדין הוא שכל אדם יקרא ק"ש בלילה הראשון, כיון שבדורות הללו אין מכוונים כל כך, אם לא יקרא בלילה ראשון מחזי יותר כיוהרא, שמראה עצמו שהוא מכיון בכל שעה.